

*Carina Burman, Bellman. Biografen (Stockholm: Bonniers, 2019). 751 pp.*

*Stefan Ekman, Högskolan i Skövde*

Carl Michael Bellman är i stort sett den enda svenska 1700-talsförfattare vars verk är levande i dagens samhälle. Det gör att en författare av en biografi över skalden kan vända sig både till en bildad allmänhet och forskare inom området. Carina Burman har ambitionen att fånga in båda dessa grupper, vilket framgår i ett avslutande tack, där förhoppningen och anspråket med verket anges att det "ska vara ett bidrag till Bellmanforskningens katedralbygge, där den kanske kan bli ett högt, färgrikt fönster, där solen lyser in." (s. 636).

Burman spelar på läsarens förväntningar i titeln *Bellman. Biografen*. Att enbart använda skaldens efternamn följt av en punkt och därefter genreangivelsen i bestämd form, kan ses som ett postulat om den slutliga biografen över Bellman. Det kan även vara en lek med tanken om det omöjliga i uppdraget att skriva en heltäckande biografi över en skald verksam i en tid då författarsubjektet inte var det centrala. Burman citerar också, i epilogen (s. 628), Olof Lagercrantz' välkända och träffande formulering om att Bellman sjunger "med till hälften bortvänt ansikte". En bild som både illustrerar ett kulturellt och socialt avstånd på över 200 år, och även att källmaterialet om personen Bellman i perioder är mycket knapphändert. Ett dilemma som flera tidigare biografiska framställningar har sökt att kringgå genom att använda utsagor i skämtsamma och bacchanaliska dikter och sånger. Bellmans ord har tagits för sanna utsagor om tillvaron och om sig själv, utan att man har tagit hänsyn till texters syfte, genre eller den åldrade skaldens offentliga persona. Den typen av misstag undviker Burman. Den magra biografiska

*Recommended citation:* Ekman, Stefan, review of Carina Burman, 'Bellman. Biografen' (Stockholm, 2019), *1700-tal: Nordic Journal for Eighteenth-Century Studies*, 17 (2020), 178–180. <https://doi.org/10.7557/4.5556>

*Copyright:* © 2020 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License ([CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

informationen om de tidiga åren sätts in i en politisk, social och kulturell kontext som ger en initierad rundmålning av den sena frihetstidens Stockholm.

Den mer än 600 sidor långa framställningen är uppdelad i tre delar, eller akter, som Burman kallar dem med en anspelning på Bellmans liv som ett drama. De första 30 åren har titeln "Morgon. Frihetstid 1740-1771", en upptakt som framhåller att möjligheterna och förutsättningarna för en karriär som tjänsteman och vitterhetsutövare låg öppna. Ekonomiska svårigheter och uteblivna karriärsteg hindrade dock framgångarna.

Den andra akten, "Middag. Ljuset under Gustaf III" inleds med litterära framgångar i anslutning till den ny tillträdde kungens storslagna kulturpolitiska idéer. Burman konstaterar dock att Bellman aldrig nådde höjderna på den gustavianska parnassen och en orsak anges vara skalden själv. Han kunde inte, alternativt var inte villig att släppa taget om de bacchanaliska inslagen i diktningen, inte ens i försöken i de högre dramatiska genrer som kungen omhuldade. Det syns kanske tydligast i det unika och märkliga versdramat *Bacchi Tempel* (1783). Skalden blev även passerad av en yngre, akademiskt skolad grupp vitterhetsutövare som anammade de franskklassicistiska idealen. Den mest framstående av dessa, Bellmans främste antagonist på det litterära fältet, Johan Henrik Kellgren, gjorde snabbt karriär och fick de framgångar som gick Bellman förbi.

Den tredje akten: "Afton. De mörka åren. 1789-1795" beskriver den sista tiden i skaldens liv. Dramats tänkta lyckliga slut, med utgivningen av epistlarna och slutliga steget upp på parnassen, uteblev. Burman beskriver hur skaldens ekonomiska och sociala nedgång fortsatte och hur det kan kopplas till hur politiska, kulturella och estetiska förutsättningar skiftade från den tidiga gustavianska tidens skimmer till den sista, mörka turbulenta tiden under Gustav III. Titeln på akten anger hur det möjliga ögonblicket till litterär ära och framgång i samtiden hade passerat. På ett personligt plan slutar dramat som en tragedi för Carl Michael, konkretiserad i den avslutande ekonomiska katastrofen och döden i lungrot.

Beskrivningen av hur förhållandet mellan Bellman och Kellgren förändras visar hur en inledande fiendskap slutar i försoning genom utgivningen av epistlarna under ledning av och med förord av Kellgren. Flera kapitel ägnas åt en utförlig genomgång av redaktionsarbetet med *Fredmans epistlar*, där olika källor till den slutgiltiga texten diskuteras. Här finns kommentarer och analyser av bearbetningar av tidiga epistlar, de nya verk som skrevs inför publiceringen, och även ett avsnitt som tar upp de sånger som valdes bort från utgåvan och orsakerna till detta.

Under skaldens sista år återfanns mecenaterna främst bland välbärgade borgerliga familjer. Burman lyfter här fram relationen till en handfull kvinnor, vilka fungerar både som inspiration och som hjälp i tillvaron. Här finns kända namn

som Anna Charlotta von Stapelmohr (g. Schröderheim), Elisabeth Westman, Gustava Palmstedt och inte minst Helena Qviding. Det är en aspekt av Bellmans 1790-tal som inte fått något större utrymme eller kontextualiserats i tidigare biografiska framställningar, men som tydligt visar hur dikterna från dessa år fungerade socialt, och även hur skaldens sociala nätverk såg ut under den sista, ekonomiskt svåra tiden.

Boken avslutas med en omfattande forskningsöversikt. Här förs en dialog med Bellmanforskare, från Olof Byström till senare tiders framträdande namn som Gunnar Hillbom och Lars Lönnroth. Vidare diskuteras de senaste decenniernas forskning, med andra texter än de bacchanaliska, i fokus. Den som vill fördjupa sig i forskningen om Bellman kan ta del av 460 informationsrika noter fördelade över 55 tvåspaltiga sidor. Det är också i dessa som polemiken mot tidigare biografiska försök, med mindre akademiska anspråk framförs. Noterna tillsammans med en litteraturförteckning på 20 sidor visar den vetenskapliga grund som arbetet vilar på och är stor hjälp för den som vill läsa vidare om Bellmans texter, liv och samtid.